

4. Андрій Саковський. Оперативно-розшукове документування як пошуково-пізнавальний процес і складник оперативно-розшукової діяльності. *URL:* <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/64.pdf>

5. Жовтан П. В., Сухорада І. О. Співвідношення документування та забезпечення доказування в діяльності оперативних підрозділів. *URL:* <https://bit.ly/3UdNQCT>

6. Халімон С. І., Пастушенко Д. В. оперативно-розшукове документування злочинної діяльності на державному кордоні: проблеми та перспективи. *URL:* <https://bit.ly/3F4bBZA>

7. Гула Л. Ф. Використання результатів оперативно-розшукової діяльності у виявленні й розслідуванні злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами. *URL:* http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2_2015/part_1/36.pdf

Ткаченко Павло Ігорович

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, член
Асоціації правників України.

**ДЕТЕРМІНАЦІЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ:
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

На етапі розвитку сучасної, правової держави нагальною потребою є викорінення негативних явищ, які дискредитують, пригнічують та призупиняють нормальну діяльність суспільно-правових відносин. Організована злочинність – це за своєю природою негативне явище із злиттям різних видів злочинів в єдину сукупну діяльність за самостійною формою існування. Діяльність організованої злочинності набула сталої суспільної небезпечності та загрози національній безпеці. Питання причин та умов організованої злочинності розглядалися у всі часи та досліджувалися такими видатними вченими юристами як Бандурка О.М., Валуйська М.Ю., Голіна В.В., Даньшин І.М., Джужа О.М., Корнієнко М.В., Мельник М.І., Шостко О.Ю., та іншими. Однак організована злочинність щодня втілює в свою протиправну діяльність новітні технології та використовує сучасні методи караної діяльності, які необхідно детально дослідити з точки зору причин та умов організованої злочинності.

Досліджуючи актуальні проблеми організованої злочинності слід зазначити, що основу такої становлять здебільшого корисна мотивація поведінки окремих осіб та соціальних груп. Жага збагачення, жадібність, порушення загально визнаних принципів розподілу національного доходу спонукає учасників організованої злочинності на пошук різних неправомірних засобів для задоволення своїх підвищених зазіхань, на оволодіння непомірними багатствами. Метою переслідується як правило отримання постійної неправомірної вигоди будь-якою ціною. З огляду на загальноприйняті характеристики організованої злочинності щодо її корисної спрямованості, вона нерідко пов'язується з

насиллям, умисними вбивствами, завданням тілесних ушкоджень, вимаганням та ін.

На думку В.В. Голіни, насилля стає при цьому свого роду прийомом у конкурентній боротьбі злочинних груп між собою, заходом залякування і фізичного усунення «небажаних людей», свідків, журналістів, політичних діячів. Члени багатьох організованих злочинних груп, як показує практика, добре озброєні. Вони за першої ж необхідності готові скористатися будь-якою зброєю, яка в них є. При цьому вчений зазначає, що організовані злочинні угруповання не можуть існувати без широкої корупції представників державних, господарських, контролюючих органів. У цьому випадку йдеться не про співучасть останніх у конкретному злочині, а про потенційну можливість чинити дії або утриматися від дій, вигідних учасникам цих злочинних угруповань, про непряме сприяння їм, прихильне до них ставлення. Організована злочинна діяльність існує в Україні в галузі економіки, фінансово-банківській справі, зовнішньоекономічній торгівлі, підпільному виготовленні і збуті спиртогорілчаних виробів, наркобізнесі тощо. [1, с. 239].

Щодо кримінально-правової характеристики організованої злочинності, то слід зазначити про ст. 255 КК України, яка чітко визначає створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Крім цього, ч. 4 ст. 28 КК України закріплює наступне положення: кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп [2].

Суб'єктом злочину, відповідальність за яке передбачена ст. 255 КК України може бути будь-яка особа, якій до вчинення злочину виповнилося 16 років. Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони створення злочинної організації є мета вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а організації, керівництва чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп - мета розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп. Мотиви злочину можуть бути різними. У більшості випадків це прагнення до наживи, матеріальної вигоди.

Організована злочинність являє собою згуртування кримінального середовища в масштабі певного регіону, окремої галузі господарства (її виробничих об'єднань) або в деяких сферах управління шляхом утворення стійких, згуртованих, ієрархічно побудованих злочинних угруповань (співтовариств), зорієнтованих на тривалу спільну злочинну діяльність з метою здобування постійних значних доходів, часто із замаскованим використанням

економічних і організаційних структур, а також корумпованих елементів державного апарату [1, с. 239].

Досліджуючи актуальні проблеми детермінації організованої злочинності слід зазначити наступні фактори, а саме: кризові явища в економіці; розрив господарських зв'язків; деформація зовнішньої торгівлі; тривалі взаємонеplateжі; помилки у процесі приватизації державного майна; слабкий контроль за діяльністю комерційних банків; поява спільних змішаних акціонерних товариств за участю фізичних і юридичних осіб, економічна репутація деяких із них іноді породжує сумніви; зріст «тіньової економіки», бартерних угод; непрозорість паливно-енергетичного ринку та інше [1, с. 241].

Деякі вчені вважають, що на рівень злочинності впливають не лише конкретний прояв соціальних відносин, конфліктів і несправедливості, але й взагалі атмосфера у суспільстві, коли певні запевняння, обіцянки з боку органів державної влади, у реальному житті спростовуються діями цих органів (політичний екстремізм). Водночас окремі дослідники виділяють недоліки у функціонуванні господарського та державного механізму, охороні правопорядку, державного чи приватного майна, обліку матеріальних цінностей тощо. Крім того, це можуть бути і упущення в діяльності державної адміністрації, правоохоронних та контролюючих органів, судів, прогалини у законодавстві. Інші вчені зазначають соціально-економічні (глибокі кризові явища в економіці, розрив господарських зв'язків тощо), політичні (відсутність жорсткого контролю з боку державного апарату за обліком і розподілом національного багатства, незадовільна робота контролюючих органів тощо), моральні (погіршення морального клімату у суспільстві; девальвація духовних цінностей тощо), правові (прогалини у законодавстві; відсутність у законодавстві дійових заходів боротьби з цим явищем тощо) та інші проблеми, що виникають у суспільстві. Також, зазначеному явищу, на думку останніх авторів, сприяє перебудова соціальних цінностей та зменшення значення кримінально-правової заборони [3, с. 320].

Професор Даньшин І.М. стверджує, що в країні існують певні умови, що об'єктивно сприяють вчиненню організованих злочинів, а саме: відсутність оптимальних форм і досвіду щодо протидії цьому роду злочинності; поспішне необґрунтоване розчленування великих багатоепізодних і багатосуб'єктних справ, яке не дає можливості встановлювати до кінця всі злочинні зв'язки усередині кримінальних співтовариств, що дозволяє багатьом їх членам уникнути кримінальної відповідальності; невиправданий лібералізм при призначенні покарання, а то і взагалі порушення принципу його невідворотності щодо окремих винних [1, с. 242].

На нашу думку на фоні дослідження актуальної проблеми детермінації організованої злочинності, основну, негативну та вкрай небезпечну роль відіграє корупція. Саме становлення корупції впливає на відчуття безкарності та всюдозволеності учасникам організованої злочинності, можливість вирішити будь яке питання шляхом хабарництва породжує більш впевнений розвиток організованої злочинності. Проблема розвитку даного виду злочинності криється

як на місцях серед співробітників правоохоронних органів так і вище де підкупають посадових осіб різних рангів. Викорінення організованої злочинності має відбуватись на ряду із корупційними злочинцями.

Отже, виходячи з викладеного можливо визначити, що організована злочинність являє собою згуртування кримінального середовища в масштабі певного регіону, окремої галузі господарства або в деяких сферах управління шляхом утворення стійких, згуртованих, ієрархічно побудованих злочинних угруповань, зорієнтованих на тривалу спільну злочинну діяльність з метою здобування постійних значних доходів. Детермінантами організованої злочинності виступають наступні фактори, а саме соціально-економічні, політичні, правові, моральні та загально-суспільні. Водночас досліджуючи проблематику детермінації організованої злочинності серед причин та умов виявлено корупційні факти, які породжують, а інколи надають розвитку даному виду злочинності. Актуальна проблема детермінації організованої злочинності в контексті кримінологічної доктрини являє собою підґрунтя для подальших наукових досліджень результати яких будуть втілені в практичну діяльність з метою усунення негативних явищ.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 № 2341-ІІ // Верховна Рада України. - Режим доступу: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>].
3. Робак В. А. Детермінанти організованої злочинності: на прикладі Автономної Республіки Крим / В. А. Робак // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. - Серія: Юридичні науки. - 2010. Т. 23 (62). № 1. 2010. - С. 322-327.

Чаплинський Костянтин Олександрович

завідувач кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКРИТТЯ ЛІДЕРІВ КРИМІНАЛЬНИХ УГРУПОВАНЬ

Під час військової агресії з боку росії дедалі збільшується кількість бойових дій, особливо у Східних регіонах нашої держави. Проте, Збройні Сили України продовжують дедалі деокуповувати захоплені росією території та здійснювати у цих регіонах стабілізаційні заходи. За цих умов керівництво держави прикладає не аби яких зусиль щодо пришвидшення вступу України до